

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 378

Zrównoważony rozwój organizacji – aspekty społeczne

Redaktorzy naukowi

Tadeusz Borys

Tomasz Brzozowski

Sabina Zaremba-Warnke

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja Wydawnicza: Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja dofinansowana ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu

**Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej
we Wrocławiu**

Poglądy autorów i treści zawarte w publikacji

nie zawsze odzwierciedlają stanowisko WFOŚiGW we Wrocławiu

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2015

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-423-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
-------------	---

Część 1. Społeczna odpowiedzialność i zrównoważony rozwój a jakość życia

Jerzy Łańcucki: Poprawa jakości życia jako imperatyw zrównoważonego rozwoju	13
Justyna Maciąg: Zastosowanie koncepcji społecznej odpowiedzialności w tworzeniu sieciowego produktu turystycznego w regionie.....	30
Urszula Markowska-Przybyła: Odpowiedzialność sprzedawców jako wskaźnik kapitału społecznego regionów Polski.....	44
Piotr Rogala: Subiektywna jakość życia a cechy demograficzne badanej społeczności	59
Marian Woźniak: Jakość życia społeczeństwa jako główny cel rozwoju obszarów wiejskich woj. podkarpackiego	68

Część 2. Społeczna odpowiedzialność w przedsiębiorstwie

Marek Bugdol: Problem zaufania w koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu	79
Beata Domańska-Szaruga: Wybrane aspekty wykluczenia kredytowego w świetle założeń zrównoważonego rozwoju.....	91
Joanna Ejdys, Aleksandra Gulc: Koncepcja społecznej odpowiedzialności narzędziem poprawy innowacyjności przedsiębiorstw sektora MŚP	103
Justyna Górna: Społecznie odpowiedzialna organizacja w nadzorowaniu niezgodności na przykładzie przedsiębiorstw przetwórstwa mięsnego.....	116
Katarzyna Hys: Ocena zadań wewnętrznych realizowanych w ramach koncepcji CSR – wyniki badań naukowych	133
Magdalena Kaźmierczak: CSR a budowanie kapitału społecznego organizacji	146
Agata Lulewicz-Sas: Pomiar i ocena społecznie odpowiedzialnej działalności przedsiębiorstw – wyniki badań.....	158
Adam Płachciak: Znaczenie społecznej odpowiedzialności biznesu we wdrażaniu rozwoju zrównoważonego	168
Barbara Pytko: Model zintegrowanej odpowiedzialności organizacji w warunkach zrównoważonego jej rozwoju	178

Adam Skrzypek: CSR jako element strategii organizacji.....	191
Elżbieta Skrzypek: Społeczna odpowiedzialność – standardy i raportowanie	206
Wiesław Urban: Społeczna odpowiedzialność biznesu wspierana przez system ISO 9001	218
Maria Urbaniec: Raportowanie CSR jako narzędzie doskonalenia działalności biznesowej.....	228
Katarzyna Wróblewska: RESPECT Index jako bodziec do społecznie odpowiedzialnego inwestowania w Polsce.....	243

Część 3. Społeczna odpowiedzialność w organizacjach *non-profit*

Liliana Hawrysz: Rola organizacji sektora publicznego w kształtowaniu społecznej odpowiedzialności	255
Barbara Kryk, Anetta Zielińska: Dobre praktyki w kontekście odpowiedzialności za realizację polityki równościowej i pobudzania aktywności biznesowej kobiet	264
Elżbieta Krodkiewska-Skoczylas, Grażyna Żarlicka: Społeczna odpowiedzialność nie tylko biznesu.....	277
Krystyna Lisiecka: Społeczna odpowiedzialność w relacjach z interesariuszami w systemie ochrony zdrowia	296
Agnieszka Piasecka: Społeczna odpowiedzialność uczelni w kontekście wewnętrznego zapewnienia jakości.....	309
Janusz Reichel: Doskonalenie partnerstwa organizacji pozarządowych i biznesu. Wstępne wyniki badań	320
Agata Rudnicka: Budowanie relacji z dostawcami w organizacjach trzeciego sektora.....	332
Tadeusz Wawak: Zrównoważony rozwój uniwersytetów w warunkach permanentnej reformy szkolnictwa wyższego.....	340

Summaries

Part 1. Social responsibility and sustainable development vs. quality of life

Jerzy Łańcucki: Quality of life improvement as an imperative of sustainable development.....	29
Justyna Maciąg: The implementation of the CSR in the creation of a tourist network product in a region.....	43
Urszula Markowska-Przybyła: The responsibility of sellers as an index of social capital of Polish regions	58

Piotr Rogala: Subjective quality of life and demographic qualities of the sample community.....	67
Marian Woźniak: Quality of life as the main purpose of rural society development in the Podkarpackie Voivodeship.....	75

Part 2. Social responsibility in an enterprise

Marek Bugdol: The problem of trust in the concept of Corporate Social Responsibility.....	90
Beata Domańska-Szaruga: Selected problems of loan exclusion in the context of assumptions for sustainable development.....	102
Joanna Ejdys, Aleksandra Gulc: The concept of Corporate Social Responsibility as a tool for improving SMEs innovativeness.....	115
Justyna Górna: The organization of social responsibility in the supervision of nonconforming products on the example of meat company.....	132
Katarzyna Hys: Evaluation of internal tasks carried out in the framework of the CSR concept – results of scientific research.....	145
Magdalena Kaźmierczak: CSR and building of social capital for organization.....	157
Agata Lulewicz-Sas: Measurement and evaluation of socially responsible business activities – research results.....	167
Adam Płachciak: The role of Corporate Social Responsibility for the implementation of sustainable development.....	177
Barbara Pytko: An integrated model of social responsibility of an organization in its sustainable development.....	190
Adam Skrzypek: CSR as a part of organizational strategy.....	205
Elżbieta Skrzypek: Corporate Social Responsibility – standards and reporting.....	217
Wiesław Urban: Corporate Social Responsibility supported by ISO 9001 system.....	227
Maria Urbaniec: CSR reporting as a business improvement tool.....	242
Katarzyna Wróblewska: RESPECT Index as an incentive to socially responsible investing in Poland.....	251

Part 3. Social responsibility in non-profit organizations

Liliana Hawrysz: The role of public sector's organisation in the creation of social responsibility.....	263
Barbara Kryk, Anetta Zielińska: The good practices in the context of responsibility for realization of equality policy and for stimulation of women's business activities.....	276

Elżbieta Krodkiewska-Skoczylas, Grażyna Żarlicka: Social responsibility not only in business	295
Krystyna Lisiecka: Social responsibility in relations with stakeholders in the health care system.....	308
Agnieszka Piasecka: Social responsibility of universities in the context of the internal quality assurance	319
Janusz Reichel: Improving of partnerships between NGOs and enterprises. Initial research results	331
Agata Rudnicka: Building the relationships with suppliers in social economy and nongovernmental organisations	339
Tadeusz Wawak: Sustainable development of universities in terms of permanent higher education reform.....	357

Urszula Markowska-Przybyła

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail:ump@ue.wroc.pl

ODPOWIEDZIALNOŚĆ SPRZEDAWCÓW JAKO WSKAŹNIK KAPITAŁU SPOŁECZNEGO REGIONÓW POLSKI

Streszczenie: W artykule zaprezentowano problemy definicyjne i interpretacyjne kapitału społecznego. Wskazano na źródła trudności pomiaru kapitału społecznego, stosowane metody i ich mankamenty oraz zaproponowano własną propozycję pomiaru, bazującą na systemie komentarzy serwisu aukcyjnego Allegro, którą zastosowano do oceny kapitału społecznego regionów (województw) Polski. Uzyskane wyniki skonfrontowano z wynikami innych miar kapitału społecznego polskich regionów, opartych na danych GUS, Diagnozy Społecznej oraz Państwowej Komisji Wyborczej.

Słowa kluczowe: kapitał społeczny, metody pomiaru, Allegro.

DOI: 10.15611/pn.2015.378.03

1. Wstęp

Pojęcie kapitału społecznego na dobre zadomowiło się w polityce, nauce oraz życiu codziennym. Nie ma wciąż jednak porozumienia co do definicji, a nawet interpretacji tego zjawiska, jest ono ciągle najczęściej rozumiane jedynie intuicyjnie, kojarzone ze społeczeństwem obywatelskim, zaufaniem, sieciami współpracy i w gruncie rzeczy traktowane jako zjawisko korzystne. Bardziej wnikliwe spojrzenie na kapitał społeczny powoduje, że zadać należy pytanie, dla kogo są to korzyści.

W artykule przedstawiono pokrótce różne interpretacje kapitału społecznego oraz związane z tym zróżnicowane podejścia do pomiaru i analizy tego kapitału, a także zaprezentowano nową propozycję pomiaru kapitału społecznego. Uzyskane wyniki skonfrontowano z wynikami innych miar kapitału społecznego polskich regionów, opartych na danych GUS, Diagnozy Społecznej oraz Państwowej Komisji Wyborczej.

2. Kapitał społeczny

Idea kapitału społecznego sięga prac A. de Tocqueville’a, E. Durkheima i M. Webera. C. Trigilia uważa wręcz, że esej M. Webera do dziś dnia jest prawdopodobnie najlepszą pracą o kapitale społecznym, choć pojęcia tego nie używał wprost [Trigilia 2001]. Pierwsze użycie pojęcia *kapitał społeczny* pojawiło się w 1904 r. w książce H. Jamesa *The Golden Bowl*, ale często przypisywane jest ono L.J. Hanifanowi [1916]. Pierwszą współczesną analizę koncepcji kapitału społecznego przedstawił socjolog P. Bourdieu [1986, s. 248]. Do klasycznych koncepcji kapitału społecznego należą także te sformułowane przez socjologa J. Colemana [Coleman 1988, s. 98], politologów – F. Fukuyamę [2001, s. 7 i n.] oraz R. Putnama [Putnam, Leonardi i Nanetti 1993, s. 167; Putnam 2001], który spopularyzował pojęcie kapitału społecznego na całym świecie. Obecnie funkcjonuje ogromna liczba używanych definicji i sposobów interpretacji zjawiska. Ich krótki przegląd zawiera (tab. 1).

Tabela 1. Przegląd definicji kapitału społecznego

Autor	Definicja
1	2
P. Bourdieu (socjolog)	„zbiór rzeczywistych i potencjalnych zasobów, jakie związane są z posiadaniem trwałej sieci mniej lub bardziej zinstytucjonalizowanych związków, wspartych na wzajemnej znajomości i uznaniu – lub inaczej mówiąc z członkostwem w grupie – która dostarcza każdemu ze swych członków wsparcia w postaci kapitału posiadanego przez kolektyw, wiarygodności, która daje im dostęp do kredytu w najszerszym sensie tego słowa” [Bourdieu 1986, s. 241]
J. Coleman (socjolog)	„cechy charakterystyczne życia społecznego – sieci, normy i zaufanie – które ułatwiają współpracę i koordynację działań ludzi dla wspólnego dobra [Coleman 1988]
R. Putnam (politolog)	społeczny „odnosi się (...) do takich cech społeczeństwa, jak zaufanie, normy i powiązania, które mogą zwiększyć sprawność społeczeństwa, ułatwiając skoordynowane działania” [Putnam 1995, s. 258]
F. Fukuyama (politolog)	„umiejętność współpracy poprzez nieformalne reguły i normy między ludźmi w obrębie grupy oraz organizacji w celu realizacji interesów wyznawanych przez członków” [Fukuyama 1997]
E. Ostrom (politolog)	„normy i reguły, podzielana władza, zrozumienie oraz oczekiwanie co do wzorców postępowania jednostek oraz grup, a nawet struktura rodziny” [Ostrom 2000, s. 43]
Ch. Grootaert, T. van Bastelaer (ekonomiści)	„zespół instytucji, relacji, stosunków oraz wartości, które regulują interakcje między ludźmi oraz przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego” [Grootaert i van Bastelaer 2002, s. 3-4]
P. Collier (ekonomista)	„nierynkowe interakcje między agentami, które dają ekonomiczne rezultaty w postaci efektów zewnętrznych” [Collier 2002, s. 41]
R.S. Burt (socjolog)	„rozprzestrzenione w sieci społecznej przekonanie, uznanie dla osób lub też działań” [Burt 2001, s. 31]

Tabela 1, cd.

1	2
N. Lin (socjolog)	„zasób zawarty w społecznych relacjach” [Lin 2001, s. 3]
S. Knack (ekonomista)	„wspólne wartości, normy, nieformalne sieci i uczestnictwo w stowarzyszeniach, które wpływają na zdolność jednostek do zbiorowego działania na rzecz osiągania wspólnych celów” [Knack 2002]
Bank Światowy	„normy i społeczne relacje zakorzenione w strukturze społecznej, które umożliwiają współdziałanie ludzi w celu realizacji wytyczonych celów” [Grootaert 1998, s. 1-2]
M. Szczepański (socjolog)	„skumulowany zasób kompetencji i umiejętności całych grup społecznych, ich zdolności podejmowania działań zmierzających do realizacji wyzwań cywilizacyjnych” [Szczepański 2000, s. 6]
P. Sztompka (socjolog)	„Więzi zaufania, lojalności i solidarności, znajdujące wyraz w samoorganizowaniu się i samorządności, głównie w ramach dobrowolnych stowarzyszeń” [Sztompka 2002, s. 224]
C. Trutkowski, S. Mandes (socjologowie)	„uruchomione w wyniku pewnych działań zasoby i wytworzone wartości, które zostaną społecznie uznane za ważne i odpowiednie w danym momencie” [Trutkowski i Mandes 2005, s. 71-79]
A. Matysiak (ekonomista)	„zasób dóbr oraz wartości niematerialnych, które poprzez działanie, interakcje między podmiotami nabierają uprawnionego znaczenia <i>kapitału</i> oraz przynoszą korzyści w sferze gospodarowania” [Matysiak 2008, s. 51]
M. Grewiński (politolog)	„Regularne i powtarzalne podtrzymywanie przez ludzi kontaktów z innymi w celu realizowania wspólnych zamierzeń, co prowadzić powinno do pozytywnych skutków zarówno dla samych jednostek, wzmacniania więzi społecznych między nimi, jak i dla działalności instytucji” [Grewiński i Kamiński 2007, s. 28]
J. Czapiński (psycholog społeczny)	„sieci społeczne regulowane normami moralnymi lub zwyczajem (a nie, lub nie tylko formalnymi zasadami prawa), które wiążą jednostkę ze społeczeństwem w sposób umożliwiający jej współdziałanie z innymi dla dobra wspólnego” [„Diagnoza społeczna 2007. Warunki i jakość życia Polaków” 2007]
H. Januszek (ekonomista, socjolog)	Kapitał społeczny to komponent „umiejętności współdziałania i współpracy jednostek ludzkich w ramach grup społecznych, organizacji i instytucji społecznych różnego typu (nie tylko gospodarczych) dla realizacji wspólnych celów” [Januszek 2005, s. 6]
J. Bartkowski (socjolog)	„kapitał społeczny jest wynikiem współzależności i wzajemnego oddziaływania zjawisk ekonomicznych i społecznych. Jego źródłem są więzi społeczne, w jakich uczestniczą, i którymi dysponują, w dosłownym i przenośnym sensie, jednostki i grupy aktywne na polu ekonomii. Stanowią go czynniki kształtujące jakość ludzkich interakcji, zlokalizowane w jednostkach i w ich wzajemnych relacjach, łączące i wiążące ludzi ze sobą i w efekcie ułatwiające im współdziałanie, kooperację i wymianę w dziedzinach polityki, życia społecznego i ekonomii” [Bartkowski 2007, s. 54]
L. Guiso, P. Sapienza i L. Zingales	„te trwałe i podzielane wierzenia i wartości, które pomagają grupom przezwyciężyć problem gapowicza w realizacji działań społecznie wartościowych” [Guiso, Sapienza, Zingales 2010]

Źródło: opracowanie własne na podstawie literatury przedmiotu.

Kapitał społeczny traktowany jest przez różnych badaczy jako dobro prywatne, jako dobro grupowe lub jako dobro publiczne, wspólne, zbiorowe. Kapitał społeczny przez jednych badaczy utożsamiany jest z zaufaniem, przez innych – z sieciami relacji międzyludzkich, przez jeszcze innych – z normami społecznymi. Z uwagi na różnorodność powiązań i norm zawartych w sieciach wyróżniane są także różne typy kapitału społecznego (np. pomostowy, łączący). Ponadto kapitał społeczny traktowany jest przez niektórych jako zjawisko z natury korzystne, a przez innych jako zjawisko, które nie jest z definicji ani dobre, ani złe, wszystko zależy od tego, w jakich warunkach i do jakiego celu zostanie użyte. Wszystko to powoduje, że pojęcie jest nieostre, wieloznaczne, wieloaspektowe i bardzo trudne w pomiarze. Przyjmowanie bardzo różnych perspektyw badawczych skutkuje w praktyce brakiem porównywalności wyników badań nad kapitałem społecznym.

Wiele badań poświęca się efektom kapitału społecznego, z czego zdecydowaną większość efektem pozytywnym. Z tego też względu w wielu badaniach stosuje się miary rezultatów kapitału społecznego, jak np. liczba honorowych dawców krwi, wskaźnik przestępczości, frekwencja wyborcza. Pojawiają się często jednak wątpliwości, czy stosowanie podejścia normatywnego zamiast podejścia pozytywnego jest właściwe dla zobrazowania rzeczywistości kapitału społecznego. W podejściu normatywnym kapitał społeczny postrzega się jako coś z gruntu rzeczy korzystnego. Takie definiowanie kapitału społecznego – czyli poprzez skutki – wiąże się jednak z niebezpieczeństwem tautologii. Jeśli za miary kapitału społecznego uznamy jego pozytywne skutki, to jedynym możliwym wynikiem badań empirycznych będzie pozytywny związek kapitału społecznego z jego skutkami. W podejściu pozytywnym unika się wartościowania – kapitał społeczny musi być dokładnie zdefiniowany, np. jako sieć relacji. Definicje takie są wolne od wartościowania, jednak także pojawiają się pytania: jakie sieci i jak duża ich liczba oznacza więcej kapitału społecznego? [Łopaciuk-Gonczyk 2012, s. 5].

Oba podejścia wiąże się z pewnymi mankamentami. Z jednej strony pomiar kapitału społecznego w podejściu pozytywnym – unikającym wartościowania – jest bliższy podejściu naukowemu, jednak często trudno wskazać jednoznacznie, co oznacza większą ilość kapitału społecznego – jakie sieci, jakie ich konstelacje, jaka ich liczba, czy różne składniki działają oddzielnie czy dopiero razem [Bartkowski 2007, s. 90], czy większa ilość kapitału społecznego to gęstsze sieci, jak argumentuje R.S. Burt [2001, s. 31]. czy właśnie brak więzi, tzw. strukturalne dziury, czy lepsze są sieci formalne czy nieformalne, pionowe czy poziome, trwałe czy nietrwałe, jak argumentuje M. Olson, o silnych powiązaniach czy słabych, jak argumentuje M. Granovetter [1973]. Z drugiej strony w podejściu normatywnym, uznającym kapitał społeczny za zjawisko z natury pozytywne, istnieją wątpliwości – dla kogo kapitał ten ma być pozytywny w skutkach (dla jednostek, grup, społeczeństwa jako całości), ponieważ ich interesy mogą być rozbieżne. Po drugie, stosując podejście normatywne i analizując miary rezultatów, używa się wskaźników, które często

są wynikiem oddziaływania wielu czynników, a nie tylko skutkiem istnienia kapitału społecznego. Wyższy poziom posłuszeństwa wobec norm, mniejsza przestępczość może być skutkiem przyjętych i podzielanych norm i wartości, ale także skutkiem bardziej rozwiniętego aparatu kontroli, represji wobec nieprzestrzegających prawa lub wręcz przeciwnie – skutkiem np. małej liczby zgłoszeń i niskiej wykrywalności przestępstw. Wysoki poziom współpracy firm może zależeć od kultury społeczeństwa, wysokiego stopnia zaufania albo być skutkiem zachęt podatkowych lub funkcjonujących modeli produkcji w pewnych dziedzinach życia gospodarczego.

W niniejszej pracy kapitał społeczny badany będzie z punktu widzenia dobra ogólnospołecznego (podejście makro). Przyjęto podejście normatywne, co oznacza, że kapitał społeczny traktowany będzie jako zjawisko przynoszące korzyści dla całego społeczeństwa, nie zaś jedynie dla wybranych jednostek czy grup społecznych (kapitał społeczny przynosić może korzyści organizacjom mafijnym, korporacjom zawodowym czy kartelom, ale nie oznacza to korzyści ogólnospołecznych). Tak rozumiany kapitał społeczny przynosi korzyści społeczeństwu oraz gospodarce w postaci niższych kosztów transakcyjnych, zmniejszając ryzyko, sprzyja inwestycjom, przedsiębiorczości, przyczynia się do dyfuzji wiedzy, zapobiega nadużywaniu dobra wspólnego i postawom gapowicza w społeczeństwie, a tym samym przyczynia się do szybszego wzrostu gospodarczego.

Zwolennikiem takiego podejścia są J. Coleman, R. Putnam, M. Foley, B. Edwards, M. Diani czy Ch. Grootaert. J. Coleman uważa, że „kapitał społeczny można zdefiniować poprzez jego funkcję [raczej niż] poprzez różnorodne komponenty, które się nań składają” [Coleman 1990, s. 302]. „Podobnie jak inne formy kapitału kapitał społeczny jest produktywny, umożliwia osiągnięcie pewnych celów, których bez jego obecności nie udałoby się osiągnąć” [Coleman 1988, s. 98]. Podobnie twierdzi R. Putnam, według którego „podstawową funkcją kapitału społecznego jest poprawianie efektywności społeczeństwa poprzez ułatwianie skoordynowanych działań [Putnam 1995, s. 258]. Ku takiemu podejściu skłaniają się wyraźnie także E. Cox i P. Caldwell [2000, s. 49], którzy za kapitał społeczny uznają wyłącznie to, co jest społecznie korzystne. Ich zdaniem sama skłonność do współpracy jest niewystarczającym warunkiem uznania jej za kapitał społeczny, gdyż cele tej współpracy niekoniecznie sprzyjają dobru wspólnemu. Podobne stanowisko prezentuje T. Kaźmierczak [2007, s. 64] – według niego kapitał społeczny traktowany powinien być jako umiejętność połączenia innych form kapitału. Kapitał społeczny nie zastępuje innych form, ale pozwala po nie sięgać i efektywniej je wykorzystywać.

Współcześnie coraz częściej kapitał społeczny uznawany jest za „brakujące ogniwo”, będące odpowiedzią na pytanie, dlaczego społeczeństwa o podobnym wyposażeniu w podstawowe czynniki wytwórcze osiągają różne efekty gospodarcze. Kapitał ten uznawany jest za ważny czynnik wzrostu i rozwoju gospodarczego,

a regiony (subregiony, układy lokalne) o dużych zasobach kapitału społecznego uzyskiwać mogą dodatkowe źródło przewagi konkurencyjnej, można mówić w tym kontekście o rentie kapitału społecznego [Markowska-Przybyła 2010]¹.

3. Pomiar kapitału społecznego

Badania teoretyczne nad zjawiskiem kapitału społecznego rozwijają się równolegle z badaniami nad metodyką jego pomiaru. Z pomiarem wielkości zasobów kapitału społecznego wiążą się liczne i poważne problemy. Wynikają one ze złożoności badanej problematyki, braku jednoznacznej definicji i jednoznacznej interpretacji zjawiska czy konieczności uwzględniania kontekstu, w jakim kapitał społeczny jest badany – kontekstu kulturowego, czasowego czy przestrzennego.

Wypracowano wiele sposobów pomiaru kapitału społecznego, uzależnionych od przyjętej perspektywy badawczej. Analizuje się zarówno wskaźniki kapitału społecznego *sensu stricto*, jak i wskaźniki rezultatów kapitału społecznego. Mierzone są zatem poszczególne komponenty kapitału społecznego – sieci relacji, przekonania, w tym w największym stopniu zaufanie, podzielane normy, wartości, jak i jego przejawy, choć sprawę utrudnia fakt, że nie ma zupełnej zgody co do tego, co jest przejawem, a co źródłem kapitału społecznego. Badany jest dostęp do zasobów, jaki daje sieć jednostkom, używany (wykorzystywany) kapitał społeczny, jak również potencjalnie istniejący.

Do pomiaru kapitału społecznego wykorzystuje się miary oparte na obserwacjach, np. dane nt. frekwencji wyborczej, o liczbie członków różnych organizacji, wskaźniki przestępczości oraz miary oparte na deklaracjach, tj. wyniki badań ankietowych dotyczących m.in. zaufania, stosunku do norm moralnych, współpracy, zaangażowania na rzecz dobra wspólnego itp. Z miarami opartymi na deklaracjach wiąże się inny problem pomiaru kapitału społecznego: problem wiarygodności uzyskanych danych. W ankietach pojawiają się pytania o wrażliwe kwestie, na które nie zawsze udzielane są (świadomie lub nie) prawdziwe odpowiedzi.

Temat wiarygodności danych nt. kapitału społecznego podnoszony jest w literaturze coraz częściej. Dotyczy on także sztandarowego miernika kapitału – zaufania. Miara zaufania uzyskiwana dzięki odpowiedzi na klasyczne pytanie: „ogólnie rzecz biorąc, mógłbyś powiedzieć, że większości ludzi można ufać, czy raczej trzeba być ostrożnym w kontaktach z innymi ludźmi?”, jest kwestionowana (np.: [Beugelsdijk 2006; Miller i Mitamura 2003]). Istnieją pewne wątpliwości co do sposobu interpretowania przez osoby poddane badaniu samego pytania o zaufanie (co rozumie się

¹ J. Barney wymienia cechy wspólne zasobów, które przynoszą rentę. Są one rzadkie, wartościowe, trudne do skopiowania, są nie do zastąpienia (tj. nie mają substytutów) [Barney 1991; za: Kopiczewska 2008, s. 45]. Kapitał społeczny ma bez wątpienia wszystkie te cechy. Rentę kapitału społecznego zdefiniować można jako dodatkowe wynagrodzenie, premię za funkcjonowanie w określonym otoczeniu społecznym, kulturowym i instytucjonalnym.

przez pojęcia: ludzie, większość ludzi, ufać). Po drugie, istnieją wątpliwości, czy odpowiedź na to pytanie nie odzwierciedla raczej zdolności ludzi do wykrywania wiarygodności innych [Volland 2010]. Beugelsdijk argumentuje, że empiryczna operacjonalizacja zaufania bazująca na pytaniu “generally speaking ...” właściwie nie mierzy zaufania międzyludzkiego, lecz wiarę (*confidence*) w dobre funkcjonowanie instytucji [Beugelsdijk 2006].

Dlatego dla zapewnienia rzetelności badań nad kapitałem społecznym wyniki badań oparte na deklaracjach powinny być skonfrontowane z obserwacjami ludzkich zachowań. Bardzo dobrym sposobem takiej konfrontacji jest stosowanie metod ekonomii eksperymentalnej, bazującej na dorobku teorii gier [Markowska-Przybyła]. Oprócz tych metod dane na temat kapitału społecznego oparte na obserwacjach dotyczą najczęściej liczby organizacji pozarządowych i ich członków, liczby zespołów sportowych, artystycznych oraz ich członków, wskaźników przestępczości (GUS), frekwencji wyborczej (GUS, Państwowa Komisja Wyborcza), aktywności religijnej (ISKK). Są to zatem dosyć ograniczone informacje, zwłaszcza dla przestrzennych analiz porównawczych o większym stopniu dezagregacji, co skłania do prowadzenia własnych obserwacji.

W niniejszym opracowaniu przedstawiona zostanie propozycja pomiaru kapitału społecznego wykorzystująca miarę opartą na obserwacjach, a dotycząca wiarygodności polskich sprzedawców (firm oraz osób prywatnych) działających w ramach serwisu aukcyjnego Allegro. Zostanie ona następnie skonfrontowana z danymi nt. kapitału społecznego pochodzącymi z wymienionych wyżej źródeł, tj. GUS, Diagnozy Społecznej i Państwowej Komisji Wyborczej.

4. Metodologia badania

Kapitał społeczny często definiuje się jako umiejętność współpracy międzyludzkiej (np. J. Coleman). Ten punkt widzenia przyjęto także w niniejszej pracy i jako definicję operacyjną przyjęto definicję proponowaną przez H. Zboroń, która przez pojęcie kapitału społecznego rozumie gotowość podmiotu do przestrzegania powszechnie obowiązujących i z założenia respektowanych przez uczestników życia zbiorowego norm i reguł społecznych określających sposób uczestnictwa w życiu społecznym. Gotowość ta to stopień przyswojenia wartości społecznych, a zaufanie społeczne to oczekiwanie, że inni również respektują reguły uczestniczenia w życiu społecznym [Zboroń 2004, s. 111-112]. Współpraca najczęściej jest zjawiskiem koniecznym, a jej podejmowanie często nie jest zależne od woli stron, od podmiotów tych najczęściej zależy, jak będzie ona przebiegała. Obserwacja komentarzy stron transakcji zawartych poprzez system Allegro pozwala ocenić, jak wyglądała omawiana współpraca. Założyć można, że jakość tej współpracy determinowana była w dużej mierze cechami osób uczestniczących w transakcji, choć zapewne inne czynniki – jak obawa przed niepowodzeniem finansowym – także mogły mieć znaczenie.

Dla zobrazowania wiarygodności (odpowiedzialności) sprzedawców – stron transakcji Allegro zebrano w 2011 r. (X-XI) dane o komentarzach 1600 losowo wybranych sprzedawców z całej Polski, po 100 w każdym województwie. Z analizy wykluczono sprzedawców mających mniej niż 10 komentarzy jako wnoszących niewiele informacji do badania. Zebrano dane o liczbie komentarzy pozytywnych, neutralnych oraz negatywnych dla każdego sprzedawcy. Zebrane dane posłużyły do obliczenia udziału poszczególnych grup komentarzy w ogólnej liczbie komentarzy dla danego regionu.

Obserwacja serwisu Allegro pokazuje, że komentarze negatywne udzielane są dość rzadko. 90,63% spośród 1600 sprzedawców osiągnęło poniżej 1% negatywnych komentarzy, a poniżej 2% – 95% sprzedawców. Podobnie sytuacja wygląda, jeśli chodzi o komentarze neutralne. Oznacza to, że ponad 97% sprzedawców osiągnęło poziom minimum 95% komentarzy pozytywnych, a 87,7% sprzedawców poziom co najmniej 99% komentarzy pozytywnych (rys. 1).

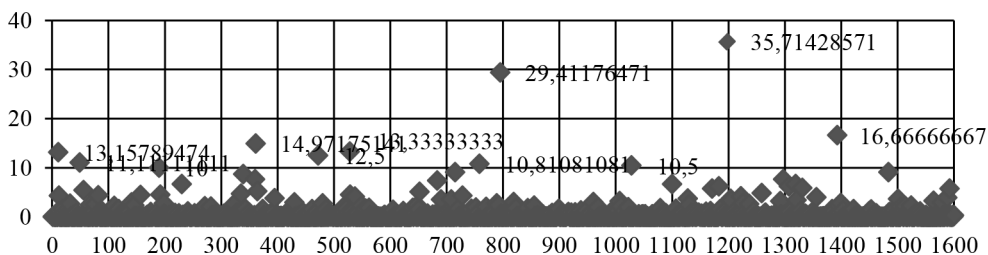
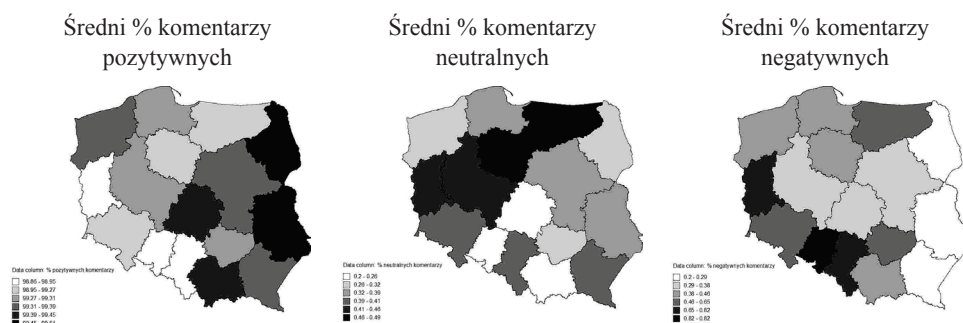

Tabela 2. Średni odsetek komentarzy pozytywnych, neutralnych i negatywnych w województwach

	% pozytywnych komentarzy		% neutralnych komentarzy		% negatywnych komentarzy	
	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe
Dolnośląskie	99,01	2,54	0,39	1,49	0,59	1,91
Kujawsko-pomorskie	99,10	2,09	0,49	1,13	0,41	1,27
Lubelskie	99,45	1,21	0,34	0,95	0,21	0,74
Lubuskie	98,89	2,46	0,45	0,99	0,65	2,02
Łódzkie	99,43	1,68	0,24	0,50	0,33	1,32
Małopolskie	99,39	1,58	0,20	0,41	0,41	1,50
Mazowieckie	99,31	1,32	0,32	0,67	0,36	1,02
Opolskie	98,93	3,36	0,25	0,59	0,82	3,28
Podkarpackie	99,38	1,14	0,39	0,77	0,23	0,53
Podlaskie	99,51	0,78	0,29	0,53	0,20	0,47
Pomorskie	99,29	1,59	0,32	0,85	0,38	1,33
Śląskie	98,86	3,89	0,40	0,95	0,74	3,66
Świętokrzyskie	99,27	1,52	0,27	0,71	0,46	1,18
Warmińsko-mazurskie	98,95	3,14	0,46	1,74	0,59	2,04
Wielkopolskie	99,30	1,37	0,41	0,84	0,29	1,01
Zachodniopomorskie	99,36	1,37	0,26	0,61	0,39	0,89

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem programu SPSS.

Rys. 2. Średni odsetek komentarzy pozytywnych, neutralnych i negatywnych według województw

Źródło: opracowanie własne.

Statystyki opisowe wskazują, że mamy do czynienia z bardzo dużą koncentracją wartości analizowanych cech oraz jej wyraźną skośnością. Analizowane rozkłady każdej z mierzonych zmiennych wyraźnie istotnie statystycznie odbiegają od rozkładu normalnego, co potwierdzają testy Kołmogorowa-Smirnowa (por. tab. 3).

Tabela 3. Statystyki opisowe zmiennych ilościowych wraz z testem Kołmogorowa-Smirnowa

	Średnia	Mediana	Odchylenie standardowe	Minimum	Maksimum	Skośność	Kurtoza	Z	Istotność
Pozytywne	5292,77	423,00	26197,64	9,00	698486,00	16,16	354,07	16,803	0,000
Neutralne	12,93	1,00	79,01	0,00	1843,00	15,30	292,17	17,401	0,000
Negatywne	8,70	0,00	71,54	0,00	2158,00	21,82	579,44	18,065	0,000
Pozytywne w %	99,21	99,87	2,12	64,29	100,00	-7,65	87,45	14,230	0,000
Neutralne w %	0,34	0,03	0,92	0,00	14,29	7,30	80,30	14,194	0,000
Negatywne w %	0,44	0,00	1,75	0,00	35,71	10,81	167,33	16,008	0,000

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem programu SPSS.

W związku z tym w celu sprawdzenia, czy czynnik przestrzenny różnicuje wyniki w zakresie procentowego udziału pozytywnych (negatywnych i neutralnych) komentarzy ze wszystkich zgromadzonych, przeprowadzono analizę nieparametrycznym testem Kruskala-Wallisa, gdzie zmienną grupującą było województwo. Wyniki testu pokazują, że sprzedający z różnych województw nie różnią się istotnie statystycznie pod względem odsetka pozytywnych komentarzy (por. tab. 4), istotności są wyższe od 0,05, a zatem nie ma podstaw do odrzucenia hipotezy zerowej, zakładającej brak różnic pomiędzy województwami.

Tabela 4. Statystyki testu Kruskala-Wallisa

	Pozytywne w %	Neutralne w %	Negatywne w %
Chi-kwadrat	10,707	21,395	18,458
df	15	15	15
Istotność asymptotyczna	0,773	0,125	0,239

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem programu SPSS.

Analizowana wiarygodność sprzedawców jako symptom kapitału społecznego jest skorelowana (statystycznie istotnie) z innymi wskaźnikami kapitału społecznego, co prezentuje tab. 5.

Dodatnia, istotna statystycznie korelacja istnieje pomiędzy średnim udziałem pozytywnych komentarzy (a jednocześnie ujemna pomiędzy udziałem komentarzy negatywnych) a frekwencją wyborczą w wyborach samorządowych (I tura) i prezydenckich (II tura) oraz zaufaniem do sąsiadów. Z kolei ujemną, istotną statystycznie korelację odnotowano pomiędzy udziałem pozytywnych komentarzy a zaufaniem do rządu oraz zaufaniem do ZUS-u. Dodatnia, istotna statystycznie korelacja istnieje także pomiędzy udziałem negatywnych komentarzy a zaufaniem do rządu i zaufaniem do prezydenta.

Regiony, w których zaobserwowano wysokie wskaźniki wiarygodności (odpowiedzialności) sprzedawców, cechują się zatem jednocześnie (są skorelowane) do-

Tabela 5. Współczynniki korelacji rang Spearmana pomiędzy wskaźnikami wiarygodności sprzedawców a innymi miarami kapitału społecznego (dane dla 2011 r.)

	% pozytywnych średnio w regionie	% neutralnych średnio w regionie	% negatywnych średnio w regionie
1	2	3	4
Koła (kluby) na 10 tys. mieszkańców	-0,112	0,179	0,226
Członkowie kół (klubów) na 10 tys. mieszkańców	-0,218	0,194	0,285
Zespoły artystyczne na 10 tys. mieszkańców	0,165	-0,112	-0,053
Członkowie zespołów artystycznych na 10 tys. mieszkańców	0,224	-0,129	-0,118
Kluby na 10 tys. mieszkańców	0,182	-0,091	-0,050
Członkowie klubów na 10 tys. mieszkańców	0,253	0,135	-0,209
Ćwiczący ogółem na 10 tys. mieszkańców	0,265	0,024	-0,168
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	0,028	0,259	-0,127
Organizacje pozarządowe wg NGO na 1000 mieszkańców	-0,109	0,224	0,032
Wybory do Sejmu – frekwencja	0,325	-0,178	-0,369
Wybory do Senatu – frekwencja	0,332	-0,191	-0,374
Wybory samorządowe – I tura – frekwencja	0,571*	-0,179	-0,556*
Wybory samorządowe – II tura – frekwencja	0,156	0,150	-0,224
Wybory prezydenckie – I tura – frekwencja	0,315	-0,156	-0,368
Wybory prezydenckie – II tura – frekwencja	0,674**	-0,409	-0,635**
Czy w ciągu ostatnich dwóch lat zdarzyło się, że angażował się Pan w działania na rzecz społeczności lokalnej? % odpowiedzi „tak”	0,029	-0,282	0,032
Czy w ostatnim roku był Pan na jakimś zebraniu publicznym (ale nie w miejscu pracy)? % odpowiedzi „tak”	0,476	-0,229	-0,497
Czy w ostatnim roku wykonywał Pan nieodpłatnie jakąś pracę lub świadczył jakieś usługi dla osób spoza rodziny bądź na rzecz organizacji społecznej? % odpowiedzi „tak”	0,244	-0,062	-0,359
Czy jest Pan członkiem jakichś organizacji, stowarzyszeń, partii, komitetów, rad, grup religijnych, związków lub kół? % odpowiedzi „tak”	0,012	0,015	-0,138
Większości ludzi można na ufać % odpowiedzi „tak”	-0,147	0,403	-0,015
Zaufanie do Sejmu % odpowiedzi „tak”	-0,221	0,068	0,268
Zaufanie do Prezydenta % odpowiedzi „tak”	-0,485	0,159	0,521*
Zaufanie do policji % odpowiedzi „tak”	0,103	-0,174	0,068
Zaufanie do rządu % odpowiedzi „tak”	-0,503*	0,041	0,526*
Zaufanie do ZUS-u % odpowiedzi „tak”	-0,529*	0,335	0,471

1	2	3	4
Zaufanie do Otwartych Funduszy Emerytalnych % odpowiedzi „tak”	-0,435	0,103	0,465
Zaufanie do sądów % odpowiedzi „tak”	0,062	0,021	0,041
Zaufanie do członków własnej rodziny % odpowiedzi „tak”	0,229	-0,294	-0,150
Zaufanie do sąsiadów % odpowiedzi „tak”	0,568*	-0,465	-0,400
Jak bardzo Pana obchodzi, czy ktoś płaci podatki mniejsze niż powinien? – pkt	0,118	-0,291	0,053
Jak bardzo Pana obchodzi, czy ktoś pobiera niesłusznie zasiłek dla bezrobotnych?	-0,082	-0,203	0,215
Jak bardzo Pana obchodzi, czy ktoś otrzymuje niesłusznie rentę inwalidzką (z tytułu niezdolności do pracy)?	-0,126	-0,103	0,209
Jak bardzo Pana obchodzi, czy ktoś nie płaci (choć może) czynszu za mieszkanie?	-0,209	-0,124	0,279
Jak bardzo Pana obchodzi, czy ktoś wyłudza odszkodowanie z ubezpieczenia?	-0,176	-0,174	0,300
Jak bardzo Pana obchodzi, czy ktoś unika płacenia za korzystanie z transportu publicznego (np. autobusów, pociągów)?	0,003	-0,359	0,212

* – korelacja jest istotna statystycznie na poziomie 0,05 (dwustronnie)

** – korelacja jest istotna statystycznie na poziomie 0,01 (dwustronnie)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS, Diagnozy Społecznej oraz Państwowej Komisji Wyborczej z wykorzystaniem programu SPSS.

Tabela 6. Współczynniki korelacji rang Spearmana oraz liczba głosów na poszczególnych kandydatów w wyborach prezydenckich w 2010 r.

	% pozytywnych średnio w regionie	% neutralnych średnio w regionie	% negatywnych średnio w regionie
JUREK Marek	,032	-,174	,026
KACZYŃSKI Jarosław	,588*	-,253	-,515*
KOMOROWSKI Bronisław	-,606*	,203	,524*
KORWIN-MIKKE Janusz	-,047	-,459	,306
LEPPER Andrzej	,174	,206	-,244
MORAWIECKI Kornel	-,479	,362	,374
NAPIERAŁSKI Grzegorz	-,379	,309	,300
OLECHOWSKI Andrzej	-,374	-,068	,359
PAWLAK Waldemar	,635**	-,138	-,650**
ZIĘTEK Bogusław	-,332	,403	,224
KACZYŃSKI Jarosław – II tura	,588*	-,279	-,500*
KOMOROWSKI Bronisław – II tura	-,588*	,279	,500*

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej z wykorzystaniem programu SPSS.

brymi postawami obywatelskimi – wykazują zainteresowanie sprawami na poziomie zarówno ogólnokrajowym (frekwencja w wyborach prezydenckich), jak i lokalnym (frekwencja w wyborach samorządowych), a także zaufaniem do najbliższych osób w otoczeniu fizycznym. Jednocześnie wykazują brak zaufania do rządu i jego niektórych instytucji (ZUS). Wynikać to może poniekąd z rozkładu preferencji wyborczych (por. tab. 6). Odsetek pozytywnych komentarzy był ujemnie, istotnie statystycznie i dość silnie skorelowany z liczbą głosów oddanych na przedstawiciela partii rządzącej w 2011 r. (pozytywnie natomiast z liczbą głosów oddanych na przedstawiciela partii opozycyjnej).

5. Zakończenie

Korzyści z kapitału społecznego bywają różnie rozumiane. W opracowaniu przyjęto, że o kapitale społecznym świadczą korzyści ogólnospołeczne, nie zaś grupowe, a tym bardziej jedynie indywidualne (choć korzyści ogólnospołeczne to także korzyści dla jednostek). Za miarę korzyści ogólnospołecznych uznano stopień wiarygodności sprzedawców, z jakimi do czynienia mamy na popularnym serwisie aukcyjnym Allegro. Większa ich wiarygodność (odpowiedzialność wobec kupujących) oznacza mniejsze koszty transakcyjne, tj. konieczność dochodzenia swoich roszczeń, ewentualnych strat finansowych, czasowych czy moralnych oraz wzrost zaufania do tego typu transakcji w przyszłości.

Wnioski z badania nie są jednoznaczne. Z jednej strony zaobserwować można pewne wzory przestrzenne – województwa Polski Wschodniej, Południowo-Wschodniej i Centralnej charakteryzuje wyższy odsetek komentarzy pozytywnych, natomiast województwa Polski Południowo-Zachodniej charakteryzuje najniższy ich poziom. Z drugiej strony testy statystyczne nie wskazują na to, że istnieją statystycznie istotne różnice pomiędzy województwami ze względu na analizowane zmienne.

Statystycznie istotne są korelacje pomiędzy niektórymi innymi wskaźnikami kapitału społecznego w regionach (województwach) Polski. Odsetek pozytywnych komentarzy w regionie skorelowany jest dodatnio, istotnie statystycznie ze wskaźnikiem frekwencji wyborczej w wyborach samorządowych (0,571) oraz prezydenckich (0,674) oraz z zaufaniem do sąsiadów (0,568), negatywnie zaś z zaufaniem do rządu (-0,503) oraz do ZUS (-0,529).

Różnice kapitału społecznego pomiędzy województwami Polski niewątpliwie istnieją, choć w pewnych jego wymiarach mogą ulegać stopniowemu zacieraniu się. Widoczne jest to prawdopodobnie w badanym wycinku rzeczywistości społeczno-gospodarczej. W opinii autorki zacieranie się tych różnic jest także symptomem globalizacji, skutkiem ujednoczenia modeli produkcji, konsumpcji i wymiany. Upowszechnienie Internetu jest jej czynnikiem, co tłumaczyć może względnie jednorodne w układzie przestrzennym Polski wyniki przeprowadzonych tu badań.

Literatura

- Barney J., 1991, *Firm resources and sustained competitive advantage*, Journal of Management 17 (1): 99–120.
- Bartkowski J., 2007, *Kapitał społeczny i jego oddziaływanie na rozwój w ujęciu socjologicznym*, [w:] *Kapitał ludzki i kapitał społeczny a rozwój regionalny*, M. Herbst (red.), Warszawa: Scholar.
- Beugelsdijk S., 2006, *A note on the theory and measurement of trust in explaining differences in economic growth*, Cambridge Journal of Economics 30 (3): 371–87.
- Bourdieu P., 1986, *The Forms of Capital*, [w:] *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, J.G. Richardson (red.), New York: Greenwood Press.
- Burt R.S., 2001, *Structural Holes Versus Network Closure as Social Capital*, [w:] *Social Capital: Theory and Research*, N. Lin, K. Cook, R.S. Burt (red.), 31–56, Nowy Jork: Aldine de Gruyter.
- Coleman J., 1988, *Social capital in the creation of human capital*, American Journal of Sociology, nr 94: S95–S120.
- 1990, *Foundations of Social Theory*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Collier P., 2002, *Social Capital and Poverty: a Microeconomic Perspective*, [w:] *The Role of Social Capital in Development: An Empirical Assessment*, Ch. Grootaert i T. van Bastelaer (red.), 19–41, Cambridge: University Press.
- Cox E., Caldwell P., 2000, *Making Policy Social*, [w:] *Social Capital and Public Policy in Australia*, I. Winter (red.), Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
- „Diagnoza społeczna 2007. Warunki i jakość życia Polaków”, 2007, Warszawa: Rada Monitoringu Społecznego i Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania.
- Fukuyama F., 1997, *Social capital and the modern capitalist economy: creating a high trust workplace*, Sten Business Magazine.
- Fukuyama F., 2001, *Social capital, civil society and development*, Third World Quarterly 22 (1): 7–20.
- Granovetter M.S., 1973, *The strength of weak ties*, American Journal of Sociology 78 (6): 1360–80.
- Grewiński M., Kamiński S., 2007, *Obywatelska polityka społeczna*, Warszawa: PTSP, Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP.
- Grootaert Ch., 1998, *Social Capital: The missing Link? Social Capital Initiative*, Working Paper 3. Social Capital Initiative. World Bank.
- Grootaert Ch., van Bastelaer T., 2002, *Conclusion: Measuring Impact and Drawing Policy Implication*, [w:] *The Role of Social Capital in Development: An Empirical Assessment*, Ch. Grootaert i T. van Bastelaer (red.), Cambridge: University Press.
- Guiso L., Sapienza P., Zingales L., 2010, *Civic capital as the missing link*, Working Paper 15845. Cambridge: National Bureau of Economic Research.
- Hanifan L.J., 1916, *The rural school community center*, Annals of the Academy of Political and Social Science 67.
- Januszek H., 2005, *Kapitał społeczny we wspólnotach*, Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.
- Każmierczak T., 2007, *Kapitał społeczny a rozwój społeczno-ekonomiczny – przegląd podejść*, [w:] *Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna*, T. Każmierczak i A. Rymśa (red.), Warszawa: Instytut Spraw Publicznych.
- Knack S., 2002, *Social Capital, Growth and Poverty: A Survey of Cross-Country Evidence*, [w:] *The Role of Social Capital in Development: An Empirical Assessment*, Ch. Grootaert i T. van Bastelaer (red.), 42–82. Cambridge: University Press.
- Kopczewska K., 2008, *Renta geograficzna a rozwój społeczno-gospodarczy*, Warszawa: Wydawnictwa Fachowe CeDeWu.
- Lin N., 2001, *Building a Network of Social Capital*, [w:] *Social Capital. Theory and Research*, N. Lin, K. Cook, i R.S. Burt (red.), Nowy Jork: Aldine Transaction.

- Łopaciuk-Gonczyryk B., 2012, *Mierzenie kapitału społecznego*, *Gospodarka Narodowa* 1-2.
- Markowska-Przybyła U., 2010, *Kapitał społeczny jako czynnik rozwoju regionalnego*, [w:] *Kapitał ludzki w procesie przemian Europy Środkowej i Wschodniej. Aspekty makroekonomiczne i regionalne*, W. Kosiedowski (red.), 75–86, Toruń: Dom Organizatora TNOiK.
- *Zastosowanie ekonomii eksperymentalnej do pomiaru kapitału społecznego*, w druku.
- Matysiak A., 2008, *Kapitał jako proces* 6, *Zeszyty Naukowe PTE w Krakowie*.
- Miller A., Mitamura T., 2003, *Are surveys on trust trustworthy?*, *Social Psychology Quarterly* 66 (1): 62–70.
- Ostrom E., 2000, *Social Capital: A Fad or a Fundamental Concept*, [w:] *Social Capital: A Multifaceted Perspective*, P. Dasgupta i I. Seregeldin (red.), 172–214, Washington: The World Bank.
- Putnam R., 1995, *Demokracja w działaniu: Tradycje obywatelskie we współczesnych Włoszech*. Kraków: Wydawnictwo Znak.
- 2001, *Bowling alone: the Collapse and Revival of American Community*, New York: Simon & Schuster.
- Putnam R.R. Leonardi, Nanetti R., 1993, *Making Democracy Work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Szczepański M.S., (red.), 2000, *Kapitał społeczno-kulturowy a rozwój lokalny i regionalny*, Tychy: Śląskie Wydawnictwa Naukowe.
- Sztompka P., 2002, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Triglia C., 2001, *Social capital and local development*, *European Journal of Social Theory* 4 (4): 427–42.
- Trutkowski C., Mandes S., 2005, *Kapitał społeczny w małych miastach*, Warszawa: Scholar.
- Volland B., 2010, *Trust, confidence and economic growth: An evaluation of the Beugelsdijk Hypothesis*, Jena Economic Research Papers. Jena: Friedrich Schiller University and Max Planck Institute of Economics.
- Zboroń H., 2004, *Kapitał społeczny w refleksji etycznej*, [w:] *Kapitał społeczny – aspekty teoretyczne i praktyczne*, H. Januszek (red.), Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

THE RESPONSIBILITY OF SELLERS AS AN INDEX OF SOCIAL CAPITAL OF POLISH REGIONS

Summary: The paper presents definition and interpretation problems of social capital. It pointed to the source of the difficulty of measuring social capital, the methods used and their shortcomings and proposed its own proposal for measurement, based on a system of comments of Allegro auction service, which was used to assess social capital of regions (voivodeships) of Poland. The results were confronted with the results of other measures of social capital of Polish regions.

Keywords: social capital, methods of measurement, Allegro.